

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych.

Część LXXI. — Wydana i rozesłana dnia 28. listopada 1905.

Treść: № 176. Rozporządzenie, którym na zasadzie §u 74 ustawy z dnia 8. marca 1885, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej, wydaje się ogólne przepisy celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych.

176.

Rozporządzenie Kierownika Ministerstwa handlu w porozumieniu z Ministerstwem spraw wewnętrznych z dnia 23. listopada 1905,

którem na zasadzie §u 74 ustawy z dnia 8. marca 1885. Dz. u. p. Nr. 22, o zmianie i uzupełnieniu ustawy przemysłowej, wydaje się ogólne przepisy celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych.

§ 1.

W przemysłowych zakładach fabrycznych po myśli §u 25 u. prz., które po wejściu w życie tego rozporządzenia zostaną zatwierdzone, należy po myśli §u 74 u. prz. celem ochrony życia i zdrowia robotników pomocniczych bezwarunkowo przestrzegać następujących ogólnych przepisów:

I. Pracownie.

a) Rozmiary przestrzeni.

1. Wszystkie pracownie powinny być tego rodzaju, by na każdą z osób w nich zatrudnionych przypadało przynajmniej 10 metrów kubicznych przestrzeni powietrznej a przynajmniej 2 metry płaszczyzny podłogi. W zakładach fabrycznych, w których wywiązuje się szkodliwy pył, gazy lub też wyziewy należy te najmniejsze wymagane wymiary według potrzeby odpowiednio powiększyć.

2. Wysokość pracowni powinna, o ile ustawa budownicza innych postanowień nie zawiera, wy-

nosić przynajmniej 3 metry, w lokalach suterenowych przynajmniej 2·8 metra a na poddaszu przynajmniej dla połowy płaszczyzny podłogi 2·9 metra.

W istniejących budynkach mogą być dopuszczone i mniejsze wysokości, niż powyżej podane, żadną jednak miarą niżej 2·6 metrów, jeżeli rodzaj ruchu wskutek wywiązywania się pyłu, ciepła, wyziewów i t. p. nie wymaga większej wysokości i jeżeli na jedną osobę przypadająca przestrzeń powietrzna (punkt 1) wynosi przynajmniej 15 metrów kubicznych.

b) Stan budowy.

3. W pracowniach, w których podłoga jest z kamienia, betonu albo z nalepu z gliny sporządzona, stałe miejsca pracy — jeżeli tego potrzeba — muszą być pokryte malerałem drewnianym lub innym jakim materiałem, który ciepło źle przewodzi, o ile to z powodu niebezpieczeństwa ognia nie jest wykluzonem.

4. W pracowniach, w których manipuluje się wielkimi ilościami płynu, podłoga ma być nieprzenikalna i w taką kanalizację zaopatrzona, względnie tak pochyła, by ciecz łatwo spływać mogła. Stałe miejsca pracy należy o ile możliwości obłożyć rusztowaniem z lat.

Podłoga.

5. Naokoło ognisk i otwartych palenisk, jakoż naokoło otworów do palenia w piecach ma być podłoga przynajmniej w szerokości 60 centymetrów zabezpieczona od ognia.

6. Na obracania lokalni suterenowych i poddasza na pracownie pozwala się tylko wtedy, jeżeli dotyczące ubikacyjne odpowiadają odnośnym postanowieniom ustawy budowniczej.

Ubikacyjne sutereny i poddasza.

Jeżeli ustawa budownicza nie zawiera żadnych postanowień o lokalach suterenowych, natenczas lokali takich można używać jako pracowni tylko wtedy, jeżeli nie znajdują się w ziemi zawierającej wodę, nie są narażone na niebezpieczeństwo powodzi a także zabaczpieczone są tak, by się wilgoć z ziemi nie weiskała, dalej, jeżeli są sklepione i przynajmniej z tej strony, skąd światło pada, całkiem wolne, względnie jeżeli przed niemi znajduje się rów przynajmniej o szerokości jednego metra, umożliwiający wpadanie światła lub też jeżeli szczyt ich sklepienia (wierzchołek) znajduje się co najmniej 60 centymetrów nad najwyższą położonem miejscem sąsiedniego terenu (równiej linii z drogą) a podłoga nie niższa jak co najwyżej 2,5 metra pod tem miejscem. Takie ubikacye winny być nadto należycie przewietrzane i suche.

Ubikacyi na poddaszu, o ile ustawa budownicza żadnych postanowień o tem nie zawiera, można używać jako pracowni tylko wtedy, jeżeli znajdują się bezpośrednio nad ostatniem piętrem i w ogólności pod względem sposobu, w jaki są wykonane, odpowiadają przepisom ustawy budowniczej o ubikacyach mieszkalnych na piętrach. Podłoga musi być tak izolowaną od konstrukcji sufitu ostatniego piętra, pod nią się znajdującego, by się ogień tam nie dostał. Powierzchnia dachu ma być tak sporządzona, by nie przewodziła ciepła.

c) Komunikacya.

Drzwi.

7. Drzwi prowadzące z pracowni na wolne powietrze należy urządzić do otwierania na zewnątrz, drzwi prowadzące na korytarze lub do klatek schodowych do otwierania na zewnątrz lub w razie potrzeby jako drzwi do zasuwanego a przy wielkich ubikacyach w ten sposób, by zatrudnione w nich osoby w chwili niebezpieczeństwa szybko i bezpiecznie opuścić je mogły. Drzwi prowadzące do klatek schodowych muszą być w ten sposób umieszczone, by otwierane nie tamowały drogi ze schodów prowadzącej. W pracowniach, w których jako przywiązane do ruchu przedsiębiorstwa, znajdują się materye wybuchowe, wywiązują się łatwo zapalne gazy, wyziewy lub ciecze, mają być drzwi i odrzwi zabezpieczone od ognia.

8. W zakładach fabrycznych, w których w razie niebezpieczeństwa opróżnienie ubikacyi i zabudowań przez przewidziane zwyczajne wyjścia nie może się odbyć bez niebezpiecznego tłoku, zwłaszcza, gdzie są łatwo zapalne materye lub gazy, należy urządzić wyjścia od przypadku. Przytem co do ogólnej liczby wychodów i ich wymiarów ma obowiązywać norma, by jeden wychód, który przeznaczony jest nie dla więcej jak 50 osób, miał szerokość w świetle co najmniej 1,20 metra i by dla większej ilości osób stosunkowo było więcej wyjść urządzonnych.

Wychody ratunkowe należy jako takie oznaczyć; jeżeli podczas zwyczajnego ruchu pozostają zamknięte, musi klucz od drzwi być zawieszony, w miejscu ogólnie przystępem, względnie wisieć pod zamknięciem szklannem lub oplombowany i oznaczony przez napis „klucz od wychodu w razie niebezpieczeństw”.

9. Jeżeli ustawa budownicza nie zawiera żadnych postanowień co do ustawiania schodów, natenczas należy w każdym więcejpiątrowym fabrycznym budynku zbudować schody zabezpieczone od ognia, prostoramienne, które mają się znajdować w klatee murowanej z zabezpieczonym od ognia sufitem, po których ze wszystkich lokali budynku można się bezpośrednio dostać na wolne powietrze.

W rozległych zakładach fabrycznych należy więcej takich schodów zbudować i to w ten sposób, by żaden punkt zabudowań nie był od schodów bardziej oddalony nad 40 metrów.

Jeżeli schody takie służyć mają dla nie więcej jak 50 osób, natenczas muszą mieć szerokość przynajmniej 1,25 metra; dla każdych 50 osób więcej dodaje się po 50 centymetrów szerokości albo stosunkowo więcej schodów się umieszcza.

10. Tam, gdzie osobliwsze stosunki miejscowe wymagają urządzenia prowizorycznych schodów, można zapobiedz tej potrzebie umieszczać na zewnętrznej stronie budynku żelazne, prostoramienne schody lub też w razie mniejszej ilości robotników żelazne drabiny prowizoryczne, które muszą być przez wyraźnie oznaczone i łatwo przystępne otwory wyjścia połączone z pracowniami.

11. Główne drogi komunikacyjne we wszystkich pracowniach mają wykazywać do użytku najmniej szerokość 1 metra, której nie stoją na zasadzie stojące na drodze filary, rzemienie przewodowe, zastawy, walce i t. p., potrzebne przechody zaś między maszynami szerokość 60 centymetrów. Tam, gdzie tego niebezpieczeństwo ze strony maszyn roboczych, wielkość przedmiotów materyalu pracy lub też ilość materyalu odpadowego wymaga, ma szerokość dróg komunikacyjnych być odpowiednio rozszerzona.

Dostęp do pracowni na poddaszu nie powinien prowadzić przez otwarte ubikacye poddasza, lecz być zamknięty ścianami od ognia zabezpieczonemi i prowadzić wprost do zabezpieczonych od ognia głównych schodów.

d) Światło dzienne i sztuczne.

12. Rozmiar okien i sufitów przepuszczających światło wszystkich pracowni ma być tego rodzaju, by te ubikacye stosownie do wykonywanych w nich robót miały dostateczne światło. Zapobiegać należy, by wprost padające światło słoneczne nie raziło robotników w zamkniętych pracowniach.

13. Wszystkie pracownie, korytarze, klatki schodowe i podwórza fabryczne należy w razie po-

Schody.

Schody rezerwowe.

Drogi komunikacyjne w pracowniach.

Okna.

Wychody w razie niebezpieczeństw stwa.

Oświetlenie sztuczne.

trzeby i we dnie dostatecznie oświetlać. Przy używaniu płynnych materyi świetlnych wyklucza się lampy z częściami szklannymi, stłuczeniu ulegającymi. Wszelkie przyrządy do oświetlania muszą być w sposób pewny zawieszone. Lampy do łatwo ulatniających się materyi palnych z palnikami poniżej naczyńka z materyą świetlną umieszczonymi należy nadto w ten sposób zawiesić, względnie nosić, by niedopuszcać do silniejszego rozgrzania tego naczyńka. Ubikacye, w których się przechowuje takie lampy nie mogą służyć robotnikom za stały pobyt. Odnośnie do elektrycznych urządzeń do oświetlania odsyła się do „Przepisów celem ochrony dla urządzeń o silnym prądzie”, które w roku 1899 na elektrotechnicznym kongresie we Wiedniu uchwalone, przez elektrotechniczne stowarzyszenie we Wiedniu zostały wydane i przeglądnięte.

14. W przypadku oświetlania drogą centralnego systemu należy koniecznie postarać się o odpowiednie rezerwowe oświetlenie, które od centralnego urządzenia oświetlania ma być niezależne i przynajmniej przy każdych drzwiach wychodowych, jakoleż na korytarzach i schodach w regularnym funkeyonowaniu utrzymywane.

15. Pracownie, w których jako związane z rodzajem ruchu fabrycznego znajdują się materyje wybuchowe, łatwo zapalne gazy, wyziewy lub płyny, można oświecać tylko z zewnątrz; urządzenia wydające światło muszą być od pracowni odosobnione szczelnem zamknięciem szklannem. Gdzie miejscowe stosunki nie pozwalały na tego rodzaju oświetlenie, natenczas dopuszczalne jest oświetlenie zapomocą elektrycznego światła żarowego pod tym jednak warunkiem, że przewody światła będą należycie izolowane, zabezpieczenia przełożone na zewnątrz a lampy żarowe zaopatrzone ze wszech stron zamkniętymi, oprawy nawet okrywającymi osłonami ochronnymi ze szkła grubościennego.

16. Koło otworów w podłodze, otworów do napełniania, otworów w dachu, przy rusztowaniach, koło platform, przy zejściu ze schodów, koło okien, szybów windowczy i otworów do ładowania, koło galeryi, pochyłych płaszczyzn, dołów, kanałów itp., gdzie celem odwrócenia niebezpieczeństwa spadnięcia ludzi i materyału nie dość pewne środki ostrożności zarządzono, należy postarać się przy nastęjącym zmroku o oświetlenie ostrzegające.

17. Oświetlenie przenośne z miejsca na miejsce w zakładach fabrycznych połączonych z bezpieczeństwem ognia zastosować można tylko zapomocą lamp bezpieczeństwa, względnie zapomocą elektrycznego światła żarowego.

e) Ogrzewanie.

18. Wszystkie pracownie, które przeznaczone są na to, by w nich robotnicy stale przebywali, muszą być w razie, jeżeli ruch fabryczny nie jest tego

rodzaju, że wywołuje sam dostateczne ogrzanie lub też, jeżeli rodzaj ruchu nie wymaga utrzymywania niższej temperatury, zaopatrzone urządzeniami do ogrzewania takiemi, które wykluczają niebezpieczeństwo ognia i tak funckyonują, że wydzielane ciepło ani robotnikom nie dokucza ani też ich zdrowiu nie zagraża. Piece żelazne należy zastawić albo płaszczami blaszanymi lub też ekranami.

19. Pracownie, w których jako do ruchu przywiązane, znajdują się materyje wybuchowe, łatwo zapalne gazy, wyziewy lub płyny, można ogrzewać tylko w sposób niebezpieczeństwo wzniecienia ognia zupełnie wykluczający.

f) Wentylacja.

20. W każdej pracowni postarać się należy Przewietrzanie. o dostateczny dopływ świeżego a ujście dla zepsutego powietrza, unikając przytem szkodliwego pręcia.

21. Zakłady fabryczne, w których wywiązuje się szkodliwy pył, szkodliwe gazy lub wyziewy mają być zaopatrzone w urządzenia zapobiegające szkodliwym wpływom; jeżeli tego okazuje się potrzeba, ma o ile możliwości na miejscu powstawania następować ich pochłanianie.

22. W pracowniach, w których wskutek ruchu wytwarza się wielka ilość pary wodnej, należy przez odpowiednie środki zapobiegające (urządzenia ogrzewalne, wentylacje mocno funckyonującą, sztuczny dopływ poprzednio ogrzanego powietrza, unikanie bezpośredniego dostępu zimnego powietrza z zewnątrz, zakładanie podwójnych okien i podwójnych dachów i t. p.) dołożyć jak największego starania, by niedopuszczać do zagrażającego bezpieczeństwu robotników tworzenia się mgły, zwłaszcza wtedy, jeżeli w takich ubikacyach są maszyny robocze pędzone motorami.

23. Otwarte paleniska należy opatrzyć w dymne Odprowadzanie produktów spalenia. kapy (pochłaniacze wyziewów) w ten sposób, by gazy dymne były z pracowni odprowadzane.

Gazy wywiązuje się z motorów wybuchowych i motorów spalenia (motory gazowe, benzynowe, naftowe, spirytusowe itp.) należy odprowadzać ponad dach na zewnątrz albo do komina.

g) Utrzymywanie w dobrym stanie i ogrodzenie.

24. Budynki każdego przedsiębiorstwa fabrycznego należy utrzymywać wciąż w stanie bezpiecznym dla ruchu i czystym. Szczególniejszą uwagę zwracać się powinno na silnie obciążone konstrukcje sufitowe.

25. Dostępy do drzwi i schodów winno się utrzymywać w dobrym stanie i wolne od przeszkód komunikacyjnych; to samo tyczy się wszystkich innych dróg komunikacyjnych, o ile rodzaj ruchu

nie wymaga koniecznie przejściowego nagromadzenia materyalu itp.

26. Każde schody należy opatrzyć podporą do trzymania się a gdzie boki są wolne poręczami mocno osadzonemi; górne końce drążków do trzymania się lub poręczy mają być albo w ścianę wpuśczone lub też przy wolno stojących poręczach w dół zgięte.

27. Otwory w podłodze i do ładowania, otwory w dachu, rusztowania, platformy, zejścia ze schodów, okna, szyby windowe, galeryc, płaszczyzny pochyle, doły, kanały itp. należy celem ochrony przed spadaniem ludzi i materyalu ogrodzić.

II. Urządzenie kotłów parowych.

a) Kotłownia.

28. Kotłownia ma być tak wysoka, by nad platformą koła znajdowała się wolna przestrzeń o wysokości w przecięciu co najmniej 1·8 metra, której żadną miarą nie można używać jako miejsca do pracy, spania, jako składu lub suszarni.

29. Każda kotłownia ma mieć co najmniej jedno na wolne powietrze prowadzące wyjście z drzwiami otwierającymi się na zewnątrz; dla większych urządzeń kotłowych urząduje się według potrzeby więcej wyjść; kotłownia nie może jednak służyć za zwyczajny przechód lub przejazd ani też do żadnych innych z ruchem kołowym w bezpośrednim związku nie znajdujących się celów.

30. Wmurowywanie kotłów parowych ma się odbywać w ten sposób, że stosownie do ilości kotłów jeden lub więcej przynajmniej na 70 centymetrów szerokich przechodów do tylnej strony obmurowowania kotłów ma być wolnych.

31. W kotłowniach miejsce dla palacza ma być odległe od palowiska przynajmniej 2·5 metra.

32. Jeżeli przy urządzeniach kotłowych pod miejscem dla palacza są kanały zbiorowe do odprowadzania popiołu, należy je zaprowadzać w ten sposób, by miały dwa dostępy i były odpowiednio obszerne, dobrze wentylowane i dostatecznie oświetlone.

b) Kotły parowe.

33. Odnośnie do konstrukcji, ustawienia, wyprobowania, rewizji, doglądania i naprawy kotłów parowych odsyła się do właściwych ustaw i rozporządzeń.

34. Przy kotłach parowych, które ustawia się na otwartem miejscu, stanowisko dla palacza musi być przynajmniej wolnym dachem nakięte.

35. Celem umożliwienia dostępu do platform kotłowych i galerii należy urządzić nieruchome, mocne włazy, względnie schody, które mają być zaopatrzone w drągi do trzymania się; włazy te powinny się znajdować o ile możliwości jak najbliżej

stanowiska dla palacza. Przy większych urządzeniach kotłowych należy się postarać o dostateczną ilość mocnych włazów tak na przedniej jak i tylnej stronie obmurowowania.

Przy stojących kotłach bezpieczny dostęp do armatury ubezpieczenia ma być przynajmniej zapomocą drabin umozliwiony.

36. Galerye kotłowe należy otoczyć mocno Galerye kotłowe, osadzonemi poręczami.

37. Przy kotłach, które stoją w pracowniach lub na otwartem miejscu, wentyle do spustu wody i kurki mają być odpowiednio zabezpieczone tak, by manipulacja niepowołanych była wykluczona.

38. Stanowiska dla palaczy, włazy do kotłów, manometry i wodomierzne mają mieć dostateczny dopływ światła względnie być dostatecznie oświetlone.

39. Kurki szklanne wskazujące stan wody za- Osłony ochronne, opatrza się odpornemi osłonami ochronnymi tak jednak, by można było dokładnie obserwować stan wody.

40. Przy każdym kotle parowym muszą być zamknięcie, niezawodnie funkcyonujące urządzenia, zapomocą których można go tak zamknąć, by od innych w ruchu znajdujących się kotłów we wszystkich połączeniach rurowych i urządzeniach opalania był bezpiecznie odosobniony.

c) Przewody parowe.

41. Przewody parowe poprowadzone przez pracownie należy z wyjątkiem tych przewodów, które służą do opalania jakież przewodów odprowadzających parę, już ze względu na położenie ich trudno dostępnych — otoczyć osłoną izolującą.

42. Celem uniknięcia gwałtownego nagromadzenia się wody należy na odpowiednich miejscach przewodów parowych umieścić urządzenia do odwodniania.

43. Ze względów bezpieczeństwa wskazanem jest unieszczenie wentyla zabezpieczającego przed prądem wstecznym, względnie pęknięciem rury a to w głównym przewodzie parowym bezpośrednio za każdym kotłem.

III. Urządzenie dynamo-maszyn.

a) Hala maszyn.

44. Halę maszyn z pracowniami od dynamo-maszyny zawisłemi mają łączyć urządzenia sygnałowe w ten sposób, by zapomocą ich z jednej strony dozorca maszyny mógł oznajniać w pracowniach puszczanie w ruch maszyny, z drugiej strony, by z pracowni spowodować można jej zatrzymanie.

45. Przy klatkach turbinowych należy zapewnić klatki turbinowe bezpieczny dostęp do dalszej części.

b) Motory.

46. Ruchome części dynamo-maszyn (koło Ogrodzenie, rozpędowe, korba, wodzik, wolny koniec draga

Poręcze
u schodów.

Ogrodzenia.

Wysokość.

Wyjścia.

Drogi
komunikacyjne.

Miejsce dla
palacza.

Kanaly dla
popiołu.

Przepisy
ustawowe.

Kotły na otwartem
miejscu.

Włazy.

Wentyle
spustowe.

Oświetlenie.

Izolowanie.

Osuszanie.

Wentyle.

Urządzenie
sygnałowe.

tłokowego, wręby kół zębatach i stożkowych, dźwignia pompowa i t. p.) należy — o ile to ze względem na ruch jest dopuszczalne i o ile się one znajdują w zakresie czynności dozorca — w ten sposób odgrodzić, by tenże w czasie spełniania swej czynności był chroniony.

Dynamo-maszyny, w pracowniach ustawione i z pomocniczymi maszynami bezpośrednio niepołączone, powinny, jeżeli już ich położenie samo nie uabezpiecza, oprócz tego jeszcze w całej objętości być uabezpieczone poręczami.

Regulatory.

47. Przy regulatorach, których wprawianie w ruch odbywa się zapomocą rzemieni, należy postarać się, by ześlinienie się tychże było wykluczone.

Maźnice.

48. Ruchomych maźnic przy dynamo-maszynach należy o ile możliwości nie używać.

Kota wodne.

49. Koła wodne w całej ich objętości mają być w ten sposób zaopatrzone, by do jamy kołowej ludzie i materiał spadać nie mogli.

Kierat.

50. Przy kieracie muszą być koła i podkłady, przy leżących kieratach także walec transmisyjny całkowicie zakryte; celem smarowania, wglądu i t. p. można zdjąć pokład dopiero wtedy, gdy wpierw zaprzag zostanie odczepiony.

Urządzenie do przykręcania.

Przenoszenie siły z kieratu do maszyny roboczej ma być tak urządzone, by przy nagletem zatrzymania się zaprzęgu kierat nie mógł być dalej pędzony przez znajdująca się jeszcze w ruchu maszynę roboczą.

Odstawianie.

51. Dynamo-maszyny, które są tak zbudowane, że się same rozpędzić nie mogą, powinny być, jeżeli zewnętrzna średnica koła rozpedowego wynosi więcej niż 1·6 metra lub też, jeżeli przy mniejszej średnicy koło rozpedowe jest trudno dostępnne, opatrzone urządzeniami do przykręcania tego koła. Przy maszynach parowych, które oparte są o kocioł parowy (lokomobile i t. p.), urządzenie to nie jest konieczne.

Turbiny.

52. Przy motorach wodnych powinno być odstawianie i odłączanie umożliwione z budynku fabrycznego, względnie z budynku turbinowego. Urządzenia do odstawiania (kamy wodne, zastawki i t. p.) mają się tak szczerelnie zamkać i tak w porządku być utrzymywane, by przypadkowe puszczanie silnika wodnego w ruch było wykluczone. Koła wodne odstawia się przy naprawach, usuwaniu lodu i t. p. zapomocą silnych podpór względnie zamka urządzeniami do zatrzymywania.

Motory wybuchowe i procesu spalania.

53. Przy turbinach dla wielkiego spadu ma być na dolnym końcu każdej zamkniętej rury dopływowej otwór bezpieczeństwa.

Maszyny elektryczne.

54. Przy motorach wybuchowych i procesu spalania należy niebezpieczeństwstwu wstępczego zapalenia się zapobiegać stosownymi urządzeniami (wentyle wstępne).

55. Odnośnie do maszyn i urządzeń służących do wytwarzania, motorycznego zastosowania, nagro-

madzania i przeprowadzania prądu elektrycznego odsyła się do „Przepisów celem ochrony dla urządzeń o silnym prądzie“, które na elektrotechnicznym kongresie we Wiedniu w roku 1899 uchwalone, przez elektrotechniczne stowarzyszenie we Wiedniu zostały wydane i zrewidowane.

IV. Transmisyje.

56. Każda główna lina transmisyjna dla siebie, niezależnie od maszyny ruchu, ma być tak urządzone, by ją można wyłączyć.

Wyłączenie.

57. W obrębie ruchu należy wszystkie poniżej wysokości 2·0 metrów nad podłogą znajdujące się walce, bloki transmisyjne, koła zębata i inne ruchome części transmisií zakryć, pionowe walce do 1·8 metra wysokości od podłogi zaszałować a liny pod ziemią poprowadzone w sposób pewny zakryć.

Opatrzenie.

Wystające wyróstków klinowych, śrub i t. p. przy ruchomych częściach transmisyjnych należy unikać lub też zakrywać je gładkimi osłonami; wręby kół zębatach i stożkowych należy również zakrywać.

Rusztowania.

58. We fabrykach znajdujących się w ciągłym ruchu, gdzie regularna obsługa transmisií jest nawet w czasie pędu potrzebna, należy wzdłuż lin transmisyjnych i podkładów, poprowadzonych w wysokości ponad 4·5 metra, ustawić rusztowania z listwami pod nogi i silnie osadzonemi poręczami.

Łożyska.

59. Łoża transmisyjne należy o ile możliwości zaopatrzyć automatycznymi oliwiarkami.

Drabiny z hakami.

60. Do obsługi transmisií mają być drabiny z hakami dostawione, tak sporządzone, by zsunięcie się lub poślizgnięcie o ile możliwości było wykluczone.

Nakładacze rzemieni.

61. Do nakładania takich rzemieni podeczas pędu, które mają szerokością więcej niż 40 milimetrów lub też przy mniejszej szerokością pędzą z szybkością więcej niż 10 metrów na sekundę, należy sprawić nakładacze lub inne odpowiednie urządzenia. Wyjątek od tego stanowią rzemienie na blokach przejściowych i rozpedowych maszyn do narzędzi i roboczych.

Dźwigacze rzemieni.

62. Dla zrzuconych rzemieni lub lin należy umieścić obok tarcz na rzemienie lub liny, znajdujących się na walech transmisyjnych, stałe dźwignie.

Pędy linowe i rzemienne.

63. W obrębie ruchu znajdującej się pędy linowe i rzemienne należy ogrodzić.

„Łałające“ rzemienie stojących kieratów, jakoż rzemienie, które pędzą z szybkością większą niż 10 metrów na sekundę lub też które mają szerokość większą niż 180 milimetrów, następnie pędy linowe i łanuchowe należy zabezpieczyć od spodu, jeżeli biegą ponad miejscami pracy lub komunikacji. Podchwytywanie to ma się w ten sposób odbywać, by rzemień, lina względnie łanuch

w razie urwania się mogły w bezpiecznym kierunku dobieź do końca.

64. Rzemienie rozpedowe nie mogą mieć ani latających w powietrzu końców ani też wystających śrub względnie sprzączek.

V. Maszyny robocze i urządzenia warsztatowe.

65. Każda maszyna robocza, zapomocą motoru pędzona, powinna być zaopatrzoną blokiem zapasowym i widełkami do odstawiania, które można pewnie i mocno przymocować, względnie innym przyrządem odłączeniowym, który się da kierować bezpiecznie, szybko i pewnie.

66. Mechanizmy służące do wprawiania w ruch i inne ruchome części maszyn roboczych jakoteż urządzenia pomocnicze należy zakryć względnie odgraniczyć, o ile się znajdują w obrębie ruchu robotników i ich na niebezpieczeństwo narazić mogą i o ile to da się pogodzić z użytkowaniem maszyn.

Zwłaszcza należy:

- wręby kół zębatach i stożkowych, jakoteż wejściowe otwory dla stożków trącących i tarcze zakryć, wielkie, szybko pędzące koła zębate jednak o ile możliwości całkiem odosobnić;
- ogrodzić linie, które przebiegają przeciw wagie, balansy, wirujące kule regulatora i t. p.;
- gładką puszką otoczyć wystające wyrostki klinowe, głowy śrub i mutry na wirujących walach i tarczach, jakoteż wystające końce walców, bloki rzemienne lub koła rozpedowe przy większej ilości obrotów zakryć lub ich sprychy całkiem tarczał — jeżeli tego potrzeba z obydwóch stron — osłonić;
- po stronie wpuszczenia par walców, jeżeli doprowadzanie materyalu nie odbywa się automatycznie lub zapomocą supportu lub też innych odpowiednich urządzeń, nadto, jeżeli sposób ruchu na to pozwala, poczynić odpowiednie zarządzenia, by dostawanie się rąk do środka było wykluczone. Walce kolczaste i walce z nożami należy bezwarunkowo oszalować.

67. Każdy kamień ślusierski ma być niezależnie od transmisiyi sam dla siebie tak urządżony, by go można odłączyć. Motorycznie pędzone koła ślusierskie i szmiglowe muszą posiadać okrągłe nawiercenia i nie można ich na walec przymocowywać zapomocą klinów. Do toczenia narzędzi ustawić należy stosowne urządzenia do nakładania. Jeżeli szybkość obwodowa takich tarcz jest większa, niż 10 metrów na sekundę, należy je zaopatrzyć pokrywami ochronnymi i to odpowiednio mocnemi, dającemi się przesuwać.

68. Piły kołowe należy, o ile rodzaj ich użycia dopuszcza umieszczenia urządzenia ochronnego,

na tylnej stronie piły opatrzyć przylegającym klinem a poniżej powierzchni stołu znajdującą się część piły obustronną nakrywą ochronną przeciw dotykaniu się zasłonić. Jeżeli niema żadnego bezpiecznego urządzenia do podsuwania, natenczas górną część piły należy zaopatrzyć ochronną pokrywą, która się daje przesuwać.

69. Zbiorniki, panwie, kotły i inne otwarte naczynia, głębsze niż 0·85 metra, lub które są przeznaczone do napełniania materyalami gryzącemi, trującymi lub gorącymi, mają być, o ile ich brzeg przy najmniej 0·85 metra nad podlogą lub też stanowiskiem dla robotnika się znajduje, odpowiednio zaopatrzone lub bezpiecznie zakryte.

70. Przewody dla wyziewów, gazów, kwasów, lugów lub gorących płynów, które mają ujście w aparatach, muszą być zaopatrzone pewnie funkcyjnymi, dającymi się bezpiecznie zamknąć, wentylami i o ile możliwości tak urządzone, by je zamknąć można było ślepymi flanszami.

71. Drabiny drewniane powinny być sporządzone z materyalu zdrowego, wytrzymałego; szczeble mają być nieruchomo osadzone w dragach drabiny; gwoździami przymocowane deski lub listwy są jako szczeble niedopuszczalne. Podwójne drabiny powinny być tak urządzone, by obydwa ramiona można było zapomocą haków i kółek połączyć; zawiasy powinny być przymocowane nitami lub śrubami z mutrą.

VI. Elewatory, maszyny do podnoszenia ciężarów *), młoty i przyrządy spadowe.

72. Droga każdej windy z wyjątkiem otworów Szyb windowy, do ładowania i wstępu ze wszystkich przystępnych stron od dołu aż do 1·8 metra wysokości powinna być w ten sposób oszalowana lub opatrzona, by zbliscie się połączone z bezpieczeństwem było wykluczone.

W miejscach do ładowania i wstępu na wszystkich piętrach należy umieścić urządzenia (drzwi, baryery), które szyb windowy ruchem windy automatycznie zamkują, względnie ruch jej tylko przy zamkniętych drzwiach względnie baryerach umożliwiają.

Przy windach z kołami krążkowemi albo bloczach (otwarte windy) należy otwory do ładowania odpowiednio zabezpieczyć celem zapobieżenia spadaniu osób lub materyałów.

73. Każdą windę, z której korzystają także osoby, należy zaopatrzyć automatycznem urządzeniem do chwytyania lub też hamulcem i nakryć dachem ochronnym.

Urządzenie
warsztatowe.

Przewody.

Drabiny.

Szyb windowy.

Winda.

*) Hamulcowe windy w młynach są z pod postanowieniem tego rozdziału wyjęte; osobne przepisy ochronne dla nich zostaną ogłoszone.

Elewatory
hydrauliczne.

74. Przy elewatorach hydraulicznych działających bezpośrednio, z których także osoby korzystają, ma być pomiędzy aparatem kierowniczym a walcem rozpedowym umieszczony przyrząd zabezpieczający, który zdolny jest powstrzymać za szybkie w razie pęknięcia rury spadanie windy.

Jeżeli kilka hydraulicznych wind zaopatruje jeden wspólny akumulator, natenczas w każdej pojedynczej rurze ciśnienia należy umieścić wentyl wstępny.

75. Każdy otwór do ładowania i wchodzenia powinien mieć dostateczny dopływ światła, względnie być odpowiednio oświetlony.

76. Przy każdej zapomocą motoru poruszanej windzie należy urządzić automatyczną granicę podniesienia dla najwyższego i najwyższego położenia.

77. Mechanizmy wprawiające w ruch windy zwykłe i koszowe, górskie kolejki, żórawie, ślimaki transportowe i t. p. należy, jeżeli samo położenie ich już nie zabezpiecza od wypadku, ogrodzić. Cieżary przeciwagie należy umieścić w bezpiecznych kierownicach i wszystkie w obrębie ruchu znajdujące się lub na mimołówne dotykanie się wystawione koła zębata zakryć.

Windy, kosze i wszystkie tego rodzaju urządzenia do podnoszenia ciężarów powinny być takie, by narażenie na niebezpieczeństwo poniżej zatrudnionych osób przez spadanie materiałów było wykluczone.

Pionowe windy koszowe należy na miejscach przystępnych, z wyjątkiem miejsc służących do obsługi, wyszalować; na najniższem piętrze ma być dla ochrony obsługujących robotników sporządzony odpowiednio mocny dach ochronny.

78. Kolejki górskie urzęduje się zapomocą odpowiednich przyrządów, wozów nasadowych, zamknięte kolejki, podwójnych lin, urządzeń do podchwytywania i t. p. w ten sposób, by osoby, znajdujące się u stóp góry od staczących się wozów nie mogły doznać uszkodzenia.

Urządzenie hamulcowe ma być tego rodzaju, by hamulec w stanie spoczynku był zamknięty i tylko przy rozpoczęciu jazdy otwierał się (hamulec automatyczny).

79. Żórawie i windy zaopatruje się klamkami do zamykania i hamulcem pasowym lub też innymi pewnie funkcyonującymi urządzeniami hamulcowymi. Jeżeli się ma spuszczać ładunek jego własnym ciężarem, natenczas należy przy zmiennych szybkościach umieścić zapadkę, któraaby niedopuszczała do automatycznego przyspieszenia biegu.

Przy młotach i przyrządach spadowych dla zajętych przy tem robotników, jakoteż dla zabezpieczenia znajdujących się w pobliżu pracowni i dróg komunikacyjnych muszą się znajdować ściany ochronne.

80. Żórawie przesuwane, na których się kierujące nimi znajdują, mają mieć dobrze zabezpieczone i ogrodzone rusztowania lub galerye dla ochrony przeciw spadaniu ludzi i materiału. Wszystkie dostępne koła zębata w ruchu należy zakryć.

81. Na każdym żórawiu należy wyraźnie w kilogramach uwidoczyć, do jakiego stopnia obciążać go można.

82. Wszystkie elewatory przed ich pierwszym użyciem mają być przez znawcę, którym może być także technicznie wykształcony urzędnik ruchu, zbadane pod względem maszynowego urządzenia i przyrządów do podchwytywania przez obciążenie ich dopuszczalnie największym ładunkiem użytkowym. Dźwigary należy badać przez podwójne dopuszczalne obciążenie, które pozostawia się na przekąt czasu przynajmniej 20 minutowego na wolno wiszącym elewatorze.

Badanie elewatorów osobowych powtarza się przynajmniej co trzy miesiące, przy elewatorach ładunkowych przynajmniej co sześć miesięcy.

Wszystkie przeznaczone do użytku części składowe innych urządzeń do podnoszenia ciężarów należy przynajmniej raz na rok badać pod względem ich wytrzymałości na obciążenie i pewne funkcyonowanie, przyciem dla żórawi włącznie do 25 ton ładunku użytkowego należy używać o 25 procent powiększonego obciążenia próbnego, podczas gdy dla żórawi z większą wytrzymałością na obciążenie ciężar próbny ma wynosić 10 procent więcej niż ładunek użytkowy.

Dla przeprowadzonych badań prowadzi się zapiski.

VII. Urządzenia transportowe.

83. Przy przesuwaniu wozów kolejowych na szynach przemysłowych zapomocą siły ludzkiej lub zaprzęgów należy dostawić przesuwaczom dragi hamulcowe, sanki hamulcowe, kliny podkładowe i t. p. W razie przesuwania zapomocą zwierząt zaprzęgowych należy używać lańcuchów lub lin do ciągnięcia o długości co najmniej 2-5 metra.

Jeżeli przesuwanie odbywa się zapomocą siły motorowej, natenczas należy zaprowadzić potrzebne urządzenia dla regulaminowego ruchu kolejowego.

84. Na kolejach przewożących materiał, które leżą na stoku należy się postarać o niezawodne hamowanie przez dostawienie dostatecznej ilości wozów hamulcami opatrzonymi.

85. Tarcze obrotowe i platformy przesuwane muszą się nadawać do pewnego ustalenia we właściwem położeniu zapomocą odpowiednich urządzeń.

86. Przy ładowaniu i wyładowaniu wielkich ciężarów należy szyny względnie dragi, użyte do otoczenia zabezpieczyć przeciw przypadkowemu

żórawie przesuwane.

wytrzymałość obciążenia.

Badanie.

Przesuwanie.

Koleje dla materiału.

Tarcze obrotowe i platformy przesuwane.

Ladowanie i wyładowanie.

ześliźnięciu lub rozsunięciu się i w zimie usuwać lód, jakoteż posypywać piaskiem, popiołem i t. p. Wozy powinno się opatrzyć stosownemi urządzeniami, by się nie przewracały.

87. Wozy wywrotne zaopatruje się niezawodnemi przy stosowaniu ich na niebezpieczeństwo nie narażającemi zamknięciami.

88. Przy transporcie walców, rur, cylindrów, beczek i t. p. należy przeciw staczaniu się ich zaraździć odpowiednie środki ostrożności.

VIII. Ubikacye magazynowe.

89. W ubikacyach magazynowych, które się znajdują nad innemi ubikacyami, należy dopuszczalne największe obciążenie w kilogramach na meter kwadratowy uwidocznici.

90. Tam, gdzie materiały są w większej ilości ułożone jedne na drugich, należy postarać się przez odpowiednie zarządzenia, by zwalenie się złożonego towaru było uniemożliwione.

91. Zapasy płynnych materiałów palnych można przechowywać tylko w ubikacyach zabezpieczonych od ognia, od pracowni odosobnionych i dobrze wentylowanych, których podłogi leżące mają niżej, niżeli teren otaczający. Ubikacy magazynowych tego rodzaju, w których powinien być zawsze także zapas odpowiednich środków gaszenia (piasek, popiół lub t. p.) nie można używać ani do składania innych materyi ani też innych jakich celów i wchodzić do nich tylko z lampami bezpieczeństwa.

Zresztą co do składania płynnych materiałów palnych w magazynie obowiązują odnośnie postanowienia rozp. min. z dnia 23. stycznia 1901, Dz. u. p. Nr. 12, dotyczące obrotu z olejami mineralnymi.

IX. Środki ochronne.

92. Robotników, dla których z powodu ich zajęcia istnieje możliwość uszkodzenia oczu przez pary, gryzące lub gorące ciecze, drzazgi, rozjarzony lub stopiony materiał, należy zaopatrzyć okularami ochronnymi, daszkami lub maskami na twarz. Cellem ochrony innych robotników umieszcza się w razie potrzeby ściany ochronne lub siatki ochronne.

93. Robotnicy, których organa oddechowe są przez gazy, pary lub pył zagrożone, należy zaopatrzyć respiratorami, których wstawkę w miarę potrzeby impregnuje się stosownymi środkami pochłaniającymi lub zaopatrzyć innymi stosownymi środkami ochronnymi.

Wszystkie te środki ochronne należy w każdym czasie utrzymywać w czystym stanie.

94. Robotników, którym rodzaj ich zatrudnieniaagraża poparzeniem, przemoczeniem lub skaleczeniem nóg, zaopatruje się stosownem obuwiem.

Ci robotnicy, którzy mają do czynienia z silnymi kwasami, gorącemi, gryzącemi lub trującymi cieczami lub zatrudnieni są przy transporcie krawędziistych lub spiczastych przedmiotów, należy zaopatrzyć zwykłymi lub skórzanyimi fartuchami, względnie, o ile na to przedsiębrane manipulacye pozwalają mocnemi skórąmi naręcznemi lub rękawicami z odpornego materyalu, a jeżeli istnieje niebezpieczeństwo uszkodzenia żarzącym lub stopionym materyalem, obdzielić nagolenicami.

95. Dla zatrudnień ze szkodliwymi dla zdrowia materyalami, jak na przykład z żółtym fosforem, preparatami ołowiu, żywem srebrem i t. p., jakoteż przy sortowaniu gałganów, należy robotnikom dostarczyć odzienia robońniczego, o którego regularne czyszczenie i odpowiednie przechowywanie należy się postarać.

96. Do wypróżniania naczyń, które zawierają mocne kwasy, gorące, gryzące lub trujące ciecze, a nie są zaopatrzone kurkami spustowymi, mają robotnicy otrzymywać lewary bezpieczeństwa, pompy, kosze wywrotne i t. p.

97. W każdej większej fabryce, jakoteż Pierwsza pomoc, w każdej fabryce ze szczególniejszym bezpieczeństwem dla osób w niej zatrudnionych połączonej, powinny się znajdować do niesienia pierwszej pomocy potrzebne materyaly (bandaże, środki tamujące krew, środki krzepiące, dezinfekcyjne i t. p. według potrzeby także środki transportowe); kierownicy ruchu i organa nadzorcze powinny się z ich zastosowaniem zapoznać.

X. Woda, umywalnie, łazienki i garderoby.

98. W każdej fabryce postarać się należy, by była woda do picia i mycia się.

99. W każdej fabryce, z którą połączone jest zastosowanie lub powstawanie szkodliwych, gryzących lub trujących gazów, cieczy lub stałych materiały lub też gdzie się wywiązuje wielki kurz, jakoteż inny jaki znajduje się powód do mocnego zanieczyszczenia ciała, mają być dla każdej z obu płci osobne lokale do mycia się i ubierania z odpowiedniemi urządzeniami do mycia.

100. W tych większych fabrykach, w których celem zapobiegania szkodliwym zdrowiu następstwom dla pewnych kategorii robotników okazuje się potrzeba gruntownego czyszczenia ciała, względnie ochłodzenia, należy urządzić odpowiednie kąpielie opatrzone w mydło i bieliznę do oczyszczania się.

101. Należy się postarać, by części ubrań przechowywanie sukien. przez robotników przed zaczęciem roboty złożone, celem ochrony przeciw wpływom dla zdrowia robotników szkodliwym, czy to przez wilgoć, pył lub też szkodliwe wyziewy, odpowiednio mogły być przechowywane.

XI. Wychodki.

Liczba i rodzaj.

102. Odnośnie do liczby i rodzaju urządzenia wychodków odsyła się do przepisów budowniczo-policjnych i sanitarnych. Gdzie takie nie istnieją, ma obowiązywać jako reguła, by przynajmniej na każde 30 osób jeden klozet przypadał, przy czem wychodki powinny być rozmieszczone w stosunku do rozległości przestrzeni ruchu.

Jeżeli wychodki znajdują się w budynku fabrycznym, natęczas rury odchłodowe należy połączyć z wężownicami odprowadzającymi wykiewy, poprowadzonemi ponad dach i mającemi przynajmniej 25 centymetrów średnicy.

Wychodki, które nie są urządzone do splukiwania wodą, nie powinny zostawać w bezpośrednim połączeniu z pracowniami, lecz oddzielone od nich dobrze przewietrzanemi wolnemi miejscami lub krytymi gankami.

103. Wychodki powinny mieć wpadające światło w dostatecznej ilości, względnie należycie być oświetlone i w ten sposób urządzone, by ro-

botnicy w czasie przebywania tamże, nie byli wystawieni na niepogodę.

104. W większych przedsiębiorstwach fabrycznych należy wychodki podług pły ci sił roboczych podzielić, osobnymi przystępami zaopatrzyć i napisami oznaczyć.

105. Przy miejscowościach ustępowych dla mężczyzn urząduje się pisoary. Rynny lub muszle w pisoarach mają być sporządzane z nieprzepuszczalnego materiału i trwale w szczelnym stanie utrzymywane.

106. Wychodki i pisoary należy utrzymywać ciągle w czystym stanie; jeżeli nie są urządzone do splukiwania wodą lub posypywania torfem, powinny być w inny sposób poczynione zarządzenia przeciw przykrym odorom.

Rozdział podległej pły.

Pisoary.

Czyszczenie.

§ 2.

Rozporządzenie to nabiera mocy obowiązującej z dniem 1. stycznia 1906.

Bylandt wlr.

Auersperg wlr.

Dziennik ustaw państwa

dla

królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanych

wychodzi nakładem c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26,
także w roku 1906 w języku niemieckim, czeskim, kroackim, polskim, rumuńskim, ruskim,
słoweńskim i włoskim.

Prenumerata na cały rocznik 1906 każdego z tych ośmiu wydań Dziennika ustaw państwa, za którą poszczególne części wydaje się w miejscu lub posyła pocztą bezpłatnie, wynosi 8 K.

Prenumeruje się w składzie c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica I., Singerstraße 1. 26, gdzie można kupować także pojedyncze roczniki i pojedyncze części Dziennika ustaw państwa.

Ponieważ Dziennik ustaw państwa wydaje się względnie rozsyła w abonamentu tylko za uprzednim złożeniem rocznej prenumeraty, przeto równocześnie z polecamieniem abonamentowem uiścić należy także przypadającą kwotę pieniężną; celem umożliwienia szybkiego i dokładnego doręczania przez c. k. pocztę podać należy obok dokładnego adresu także odnośny pocztowy okrąg doręczeń.

Pojedyncze roczniki wydania niemieckiego dostać można:

Rocznik 1849 za . . . 4 K 20 h	Rocznik 1868 za . . . 4 K — h	Rocznik 1887 za . . . 5 K — h
" 1850 . . . 10 " 50 "	" 1869 . . . 6 " — "	" 1888 . . . 8 " 40 "
" 1851 . . . 2 " 60 "	" 1870 . . . 2 " 80 "	" 1889 . . . 6 " — "
" 1852 . . . 5 " 20 "	" 1871 . . . 4 " — "	" 1890 . . . 5 " 40 "
" 1853 . . . 6 " 30 "	" 1872 . . . 6 " 40 "	" 1891 . . . 6 " — "
" 1854 . . . 8 " 40 "	" 1873 . . . 6 " 60 "	" 1892 . . . 10 " — "
" 1855 . . . 4 " 70 "	" 1874 . . . 4 " 60 "	" 1893 . . . 6 " — "
" 1856 . . . 4 " 90 "	" 1875 . . . 4 " — "	" 1894 . . . 6 " — "
" 1857 . . . 5 " 70 "	" 1876 . . . 3 " — "	" 1895 . . . 7 " — "
" 1858 . . . 4 " 80 "	" 1877 . . . 2 " — "	" 1896 . . . 7 " — "
" 1859 . . . 4 " — "	" 1878 . . . 4 " 60 "	" 1897 . . . 15 " — "
" 1860 . . . 3 " 40 "	" 1879 . . . 4 " 60 "	" 1898 . . . 6 " — "
" 1861 . . . 3 " — "	" 1880 . . . 4 " 40 "	" 1899 . . . 10 " — "
" 1862 . . . 2 " 80 "	" 1881 . . . 4 " 40 "	" 1900 . . . 7 " — "
" 1863 . . . 2 " 80 "	" 1882 . . . 6 " — "	" 1901 . . . 6 " — "
" 1864 . . . 2 " 80 "	" 1883 . . . 5 " — "	" 1902 . . . 7 " 50 "
" 1865 . . . 4 " — "	" 1884 . . . 5 " — "	" 1903 . . . 9 " — "
" 1866 . . . 4 " 40 "	" 1885 . . . 3 " 60 "	" 1904 . . . 5 " — "
" 1867 . . . 4 " — "	" 1886 . . . 4 " 60 "	

Cenę handlową rocznika 1905 ogłoszi się z początkiem roku 1906.

Roczniki wydań w innych siedmiu językach od r. 1870 począwszy dostać można po tej samej cenie co wydanie niemieckie.

W razie nabycia co najmniej 10ciu dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz przyznaje się opust 20%, w razie nabycia co najmniej 25 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz, opust 25% a w razie nabycia co najmniej 35 dowolnych kompletnych roczników Dziennika ustaw państwa naraz, opust 30%.

NB. Egzemplarze Dziennika ustaw państwa, które zaginęły lub doszły niezupełne, reklamować należy najpóźniej w przeciągu czterech tygodni wprost w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej we Wiedniu, dzielnica III, Rennweg 1. 16.

Po upływie tego terminu można pojedyncze części Dziennika ustaw państwa dostać tylko za opłatą ceny handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h).

Ponieważ wszystkie roczniki wydania niemieckiego od roku 1849 i wszystkie roczniki wydań w innych siedmiu językach od roku 1870 są całkowicie uzupełnione, przeto można nabyć w c. k. Drukarni nadwornej i rządowej nie tylko każdy pojedynczy rocznik po cenie wyżej podanej, lecz nawet każdą z osobna część wszystkich tych roczników po cenie handlowej ($\frac{1}{4}$ arkusza = 2 strony za 2 h); tym sposobem umożliwione zostało uzupełnienie niekompletnych roczników i zestawienie pojedynczych części podług materyi.